

УДК 37.06+364.4

[https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-2\(2\)-532-545](https://doi.org/10.52058/2786-6300-2022-2(2)-532-545)

Захаренко Людмила Миколаївна кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник наукової лабораторії з проблем психологічного забезпечення та психофізіологічних досліджень, Національна академія внутрішніх справ, пл. Солом'янська, 1, м. Київ, 03035, тел.: (044) 520-06-74, <https://orcid.org/0000-0002-2121-0862>

ПЕДАГОГІЧНЕ ВОЛОНТЕРСТВО ЯК РІЗНОВИД ВОЛОНТЕРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто зміст та особливості педагогічного волонтерства як різновиду волонтерської діяльності, напрями його реалізації. Доведено, що педагогічне волонтерство є волонтерською, трудовою діяльністю, що націлена на досягнення педагогічних цілей та має виключно ціннісно-гуманістичний характер.

Педагогічне волонтерство є професійною трудовою діяльністю волонтерів-фахівців (педагогів, соціальних працівників) і непрофесійною трудовою діяльністю волонтерів-студентів, які навчаються за відповідною спеціальністю (спеціалізацією) чи волонтерів, які пробують себе у якості педагога. Волонтерська студентська діяльність, яка націлена на досягнення педагогічних цілей, набуває характеру педагогічної волонтерської діяльності.

Виділено та описано основні напрями педагогічного волонтерства: наставництво; соціальне репетиторство; освітнє волонтерство; соціально-розвиваюча діяльність із дітьми, які опинились у важкій життєвій ситуації; духовно-просвітницький напрям. Наведені приклади до кожного напрямку педагогічного волонтерства. Шляхами здійснення наставництво визнано менторство, тьюторство, неформальне наставництво. Освітнє волонтерство розглядається як участь волонтерів в освітніх програмах. Форми реалізації педагогічного волонтерства – офлайн та/чи онлайн.

Винагородами за педагогічну волонтерську діяльність можуть стати набуття досвіду роботи у сфері волонтерства та освіти, отримання сертифікату про свою волонтерську діяльність, рекомендації та характеристики від організації чи установи, що залучала для провадження волонтерської діяльності, покращення soft-skills, підвищення кваліфікації, розвиток свого особистого бренду тощо.

Наголошено на важливості професіоналізації волонтерської діяльності та подальшому науковому вивченню її різновидів.

Ключові слова: волонтерська діяльність, педагогічне волонтерство, волонтер-фахівець, студент-волонтер.

Zakharenko Lyudmyla Mykolayivna Ph. D. in Psychology, senior research fellow, scientific laboratory on psychological support and psychophysiological research of the National Academy of Internal Affairs, Kiev. tel.: (044) 520-06-74, <https://orcid.org/0000-0002-2121-0862>.

PEDAGOGICAL VOLUNTEERING AS A VARIETY OF VOLUNTEER ACTIVITY

Abstract. The article examines the content and features of pedagogical volunteering as a type of volunteer activity, directions for its implementation. It has been proven that pedagogical volunteering is a voluntary labor activity aimed at achieving pedagogical goals and has an exclusively value-humanistic nature.

Pedagogical volunteering is the professional labor activity of specialist volunteers (teachers, social workers) and the non-professional labor activity of student volunteers who are studying in a relevant specialty (specialization) or volunteers who are trying themselves as a teacher. Volunteer student activity, which is aimed at achieving pedagogical goals, acquires the character of pedagogical volunteer activity.

The main directions of pedagogical volunteering are highlighted and described: mentoring; social tutoring; educational volunteering; social development activities with children who find themselves in a difficult life situation; spiritual and educational direction. Examples are given for each direction of pedagogical volunteering. Mentoring, tutoring, and informal mentoring are recognized as mentoring methods. Educational volunteering is considered as the participation of volunteers in educational programs. Forms of implementation of pedagogical volunteering - offline and/or online.

Rewards for pedagogical volunteer activity can be the acquisition of work experience in the field of volunteering and education, receiving a certificate about one's volunteering activities, recommendations and characteristics from the organization or institution that engaged for the implementation of volunteering activities, improving soft-skills, improving qualifications, developing one's personal brand etc.

The importance of professionalization of volunteer activity and further scientific study of its varieties is emphasized.

Keywords: volunteer activity, pedagogical volunteering, volunteer-specialist, student-volunteer.

Постановка проблеми. Сучасний виховний процес включає і педагогічне волонтерство. Відповідно до положень ст. 1 Закону України «Про волонтерську діяльність» волонтерська діяльність є добровільною, соціально спрямованою,

неприбутковою діяльністю, що здійснюється волонтерами шляхом надання безоплатних послуг та виконання безоплатно роботи [3]. Це форма благодійної діяльності (окрім безоплатного виконання робіт або надання послуг на основі сімейних, дружніх чи сусідських відносин).

Говоруха Н.О. (2019) вважає, що для існування і розвитку волонтерства необхідна співдіяльність декількох учасників: волонтер; отримувач волонтерської допомоги; державні заклади (які зобов'язані стежити за виконанням законодавства); сторона (організація), що залучає волонтерів; благодійник/донор/спонсор (сторона, що фінансує волонтерський захід) [12].

На сучасному етапі розвитку суспільства важливою є професіоналізація волонтерської діяльності, а також впровадження професійного підходу до її організації, планування й управління.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Педагогічне волонтерство як специфічну форму волонтерства, педагогічно спрямовану волонтерську діяльність розглядав науковець Ткачук Т.С. (2011) [22]. Він виділив основні напрямки та зміст діяльності педагогічного волонтерства: 1) соціально-реабілітаційна робота, попередження та подолання негативних явищ у молодіжному середовищі; 2) соціальна опіка і захист найменше захищених категорій дітей та молоді; 3) соціальний супровід молоді, допомога її інтеграції в суспільство. Розробив модель організації педагогічної волонтерської діяльності студентів педагогічних коледжів та розглядав студентське педагогічне волонтерство «як суспільно-педагогічне явище добровільної лідерської участі студентів педагогічних навчальних закладів в процесі надання будь-якої допомоги на добровільній й безкорисливій основі» [22, с. 53].

Педагогічна діяльність волонтерів у широкому сенсі є діяльністю соціально-педагогічною, тому що спрямована на створення сприятливих умов соціалізації, всебічного розвитку особистості, задоволення її соціокультурних потреб або відновлення соціально схвалених способів життєдіяльності [2; 30].

У дисертаційному дослідженні Лях Т.Л. (2009) викладено результати вивчення особливостей, змісту та напрямів соціально-педагогічної діяльності студентських волонтерських груп [17]. На думку науковиці, соціально-педагогічна діяльність волонтерів визначається місією, завданнями організації та може спрямовуватися у таких напрямках: профілактичному, рекреативному, реабілітаційному, інформаційно-просвітницькому, діагностико-корекційному, соціально-рекламному, соціально-побутовому, охоронно-захисному, фандрейзинговому.

Звернувши увагу на багатоплановість волонтерства, науковець Говоруха Н.О. (2019) виділила п'ятнадцять типів волонтерської діяльності, серед яких волонтерство в освіті [13; 14]. Загалом вона зазначила, що типи волонтерства в Україні потребують подальшого розвитку та структуризації [14].

Волонтерська діяльність є важливим засобом розвитку соціальної компетентності майбутніх фахівців – здобувачів вищої освіти [7, с. 87]. Волонтерська студентська діяльність, яка націлена на досягнення педагогічних цілей, набуває характеру педагогічної волонтерської діяльності.

На основі аналізу нормативно-правових актів визначено, що здобувачі вищої освіти можуть проходити практику на підприємствах, в установах та організаціях, що забезпечують практичну підготовку, та мають право на трудову діяльність у позанавчальний час, участь у громадських об'єднаннях. Якщо студент здійснює волонтерську діяльність за напрямом, що відповідає отримуваній ним спеціальності, то за згодою навчального закладу час здійснення волонтерської діяльності може бути зарахований до навчально-виробничої практики [2; 3].

Зважаючи на вищевикладене **метою дослідження** є аналіз поняття «педагогічне волонтерство», визначення його особливостей як різновиду волонтерської діяльності та напрямів реалізації.

Виклад основного матеріалу. На основі проведеного теоретичного аналізу наукової літератури визначено, що педагогічне волонтерство розглядається науковцями як «взаємодія педагогів, добровольців із представниками підростаючого покоління, які потребують комплексної допомоги під час вирішення проблем становлення і саморозвитку особистості» [5]; «педагогічно спрямована волонтерська діяльність» [7]; педагогічна волонтерська діяльність, що реалізується у дитячих та молодіжних об'єднаннях, які передбачають суспільно корисну діяльність, в різних угрупованнях при центрах соціальних служб для молоді [15].

Педагогічне волонтерство – це різновид волонтерської діяльності, педагогічна волонтерська діяльність, що націлена на досягнення педагогічних цілей та має виключно ціннісно-гуманістичний характер.

Підтримуємо думку науковиці Азьмук Н.А., яка розглядає трудове волонтерство як одну з форм нестандартної зайнятості, за якої індивід займається корисною і доцільною діяльністю, з метою задоволення особистих і суспільних потреб та отримує замість грошової інші види винагород [5]. Педагогічне волонтерство теж є волонтерською, трудовою, педагогічно спрямованою діяльністю волонтера, спрямованою на досягнення педагогічних цілей, за що він отримує такі види винагород як досвід роботи у сфері волонтерства та освіти, сертифікат про свою волонтерську діяльність, рекомендації та характеристики організації чи установи, що залучала для провадження волонтерської діяльності, покращує soft-skills, підвищує кваліфікацію, розвиває свій особистий бренд тощо.

Педагогічне волонтерство може здійснюватися волонтерами-фахівцями (педагогами, соціальними педагогами) або волонтерами, які пробують себе у

якості педагога (фахівцями інших професій, студентами та школярами старших класів віком від 14 до 18 років за згодою батьків (усиновлювачів), прийомних батьків, батьків-вихователів або піклувальника), які є дієздатними особами, громадянами України, іноземцями та особами без громадянства, що перебувають в Україні на законних підставах.

Педагогічне волонтерство може бути у таких формах: 1) офлайн; 2) онлайн (або педагогічне Е-волонтерство), наприклад: телементорство (наставництво за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій) [6]; волонтерські заняття online.

Розглянемо напрями педагогічного волонтерства та проілюструємо їх прикладами, знайденими за допомогою пошукової системи Google та на сайті Національної волонтерської платформи [10].

1. Наставництво. Основні напрями і форми педагогічного наставництва в сучасній педагогіці (тьюторство, коучинг, менторінг, наукове керівництво, кураторство, класне керівництво) в різному ступені присутні в сучасному освітньому просторі [16; 19]. Науковиця Осипова Т. Ю. (2016) визначила, що діяльність тьютора, коуча, ментора, наукового керівника, куратора, класного керівника в освітньому процесі є *педагогічним наставництвом*, тому що спрямовуються на допомогу підростаючому поколінню у професійному й особистісному становленні [19].

Виникнення терміну «менторство» веде свій початок із часів Стародавньої Греції та розуміється як процес взаємодії досвідченого наставника (ментора) і менш досвідченого початківця, з метою передачі знань, умінь, навичок у певній сфері діяльності; управлінська технологія надання постійної підтримки, персональної опіки [20].

Підтримуємо науковицю Бойченко М.А. (2014) щодо важливості у роботі з обдарованими й талановитими дітьми та молоддю таких видів менторства:

- допомога старшого товариша (ментори – старші учні щодо молодших у межах початкової чи середньої школи);
- академічне менторство (наставництво учня вчителем);
- професійне менторство (студент може отримати реальний досвід опанування певної професії) тощо [6].

Так, з метою надання практичної менторської онлайн-підтримки обдарованим українським учням, які є студентами Science Mentoring, у написанні їхніх наукових робіт для подальшої презентації на українських та міжнародних заходах, проєкт МГО "UkrTeenScience" у період з кінця жовтня 2021 року до початку січня 2022 року залучав волонтерів з числа вчених та студентів. Восени 2021 року для участі у волонтерській онлайн-програмі менторства з англійської мови «English To The East» вчетверте проводився набір менторів, які володіють англійською на рівні B2-C2, для допомоги у вивченні англійської мови дітям зі

сходу України, внутрішньо переміщеним особам, дітям українських військовослужбовців. Всеукраїнська мережа безкоштовних клубів кодування для дітей та підлітків «Code Club Україна» долучала ІТ-спеціалістів, вчителів інформатики, студентів ІТ-напряму до волонтерської діяльності у якості менторів до онлайн-занять з програмування для дітей та підлітків 8-17 років восени-взимку 2021 року. У липні-серпні 2022 року Всеукраїнська менторська платформа оголосила набір у команду менторів, які готові здійснювати менторство за тематикою профорієнтації, побудови кар'єри, тайм-менеджменту та досягнення цілей для учасників віком від 16 до 24 років.

Науковці звертають увагу на важливість тьюторингу (від англ. «tutor» і лат. «tutor» означає «спостерігаю», «підкуюся») для розвитку уміння мислити, яке реалізовується в переважно завдяки самостійній роботі учня/студента за супроводу тьютора (педагога-наставника) [8].

Головна мета тьюторства – реалізація індивідуального освітнього маршруту дитини [23]. Так, у лютому 2022 року про набір педагогів-тьюторів з високим рівнем знань англійської мови для проведення уроків з англійської мови із школярами, які навчаються у 9-10 класах, оголосив волонтерський проєкт «Engspace».

У інклюзивному освітньому середовищі тьюторство – це надання допомоги учню, який має особливі освітні потреби в ефективному опануванні знань, які передав вчитель. Тьютор (педагог супроводу, адаптор) може надати велику допомогу інклюзії як помічник для учня в ефективному опануванні знань, які передав вчитель [11].

Підтримуємо наукові погляди Морозової М.Е. (2016) щодо розгляду серед ефективних «інструментів» навчання персоналу *неформального наставництва* як варіанту добровільного наставництва, що не передбачає фінансової винагороди, хоча наставник бере на себе всю відповідальність за «учня» [18, с. 5].

2. Соціальне репетиторство. Репетиторство відноситься до неформальної складової освіти та є особливою соціальною практикою надання приватних освітніх послуг репетиторами і одержання учнями додаткових знань. Приватні уроки допомагають учням із вищим соціальним статусом отримати кращі результати зовнішнього незалежного оцінювання та підвищити шанси на вступ до вишу, а учням із нижчим соціальним статусом – підвищити їхні навчальні досягнення [24].

Проєкт «Соціальне репетиторство» залучає педагогів-волонтерів для безкоштовної допомоги у навчанні та підготовці до зовнішнього незалежного оцінювання дітям соціально-незахищених категорій. Так, з грудня 2014 року даний проєкт за ініціативи громадського об'єднання «Самопоміч» запрацював у м. Тернопіль та включав групу з семи дітей і практикуючого вчителя. Цей проєкт

діяв також і у м. Львів у рамках кампанії «Відповідальне місто» (2016 рік). У 2020 році проєкт «Соціальне репетиторство» був ініційований Львівським міським центром соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді у 2020-2021 навчальному році із залученням репетиторів з англійської мови, української мови і літератури, математики, історії України, біології, географії, хімії.

За ініціативи бібліотеки ім. П. Тичини (м. Київ) влітку 2021 року волонтери, які знаються на програмуванні, залучались до проведення занять із програмування із дітьми віком від 8 до 12 років. У рамках волонтерського проєкту «Продовжуємо навчатися» від Академії А+ волонтерські онлайн-заняття з історії проводив керівник секції Київської Малої академії наук учнівської молоді Карен Нікіфоров весною 2022 року.

У період 2014-2016 рр. волонтери з Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка за ініціативи Освітнього порталу «Академія» та ГО «Освітній центр» реалізовували освітній проєкт «Онлайн-репетитор». За допомогою онлайн-тестів та онлайн-ігор вони допомагали абітурієнтам безкоштовно перевірити свої знання, закріпити пройдене або ж отримати нову інформацію.

Безкоштовне репетиторство для вундеркіндів було запроваджено з вересня 2019 року на Миколаївщині за ініціативи регіонального центру Інституту обдарованої дитини Академії наук України. Ця перша в Україні очно-дистанційна школа «Інтелектуальний потенціал Миколаївщини» охопила навчанням 290 найкращих учнів 8-11 класів з усієї області, які захоплюються вивченням навчальних предметів, та найкращих вчителів із тринадцяти предметів. Планувалось проведення трьох онлайн-сесій на рік під час шкільних канікул, один день – для очної зустрічі у м. Миколаїв, а також забезпечувалась можливість спілкування учнів із педагогами навіть улітку.

Онлайн-проєкт «Франкова діточа наука» створили студенти факультету педагогічної освіти Львівського національного університету імені Івана Франка навесні 2022 року і в його рамках проводили щоденні заняття із дітьми дошкільного віку з різних освітніх напрямів (наприклад: «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі», «Дитина в природному доквіллі», «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва»). У червні 2022 року волонтерський онлайн-проєкт «EngStd.Time» оголосив про старт річного безкоштовного вивчення англійської мови всіма бажаючими віком від 8 років.

3. Освітнє волонтерство. У сучасних умовах переходу до цифрової економіки, значно поширюється волонтерська педагогічна діяльність в освітніх програмах. Прикладом такої діяльності є реалізація в Україні програми Корпусу Миру «Викладання англійської мови як іноземної» для школярів і студентів. У рамках цієї програми волонтерами виступають викладачі-носії мови, які привносять свої методики та технології викладання в українську освітню

систему. Це сприяє набуттю ними досвіду викладання у іншій країні та сприяє підвищенню кваліфікації.

Так, з грудня 2020 року за фінансування Міністерства закордонних справ Естонії, в партнерстві з естонською організацією «MONDO» та благодійним фондом «Восток SOS» впроваджувався проєкт «Освітня й психосоціальна підтримка в Луганській області, Україна (9-2020-Н)». У зв'язку із нестачею фахових педагогічних працівників у школах на сході України до участі у волонтерській місії запрошувались вчителі-волонтери із вищою педагогічною освітою чи практикою викладання таких навчальних предметів: фізика, українська мова, математика, історія, англійська мова, біологія, географія, а також педагог-організатор, психолог, які готові працювати у школах сільських громад Луганської області на лінії розмежування в період з жовтня 2020 року по квітень 2021 року.

4. Соціально-педагогічна діяльність із надання допомоги дитині, яка опинилася в складній життєвій ситуації. Це різновид професійної діяльності, яка спрямована на вирішення завдань соціального виховання та соціально-педагогічного захисту. Соціально-педагогічна діяльність спрямовується на зміну тих обставин життя дитини, які характеризуються відсутністю чогось, залежністю від чого-небудь або потребою в чому-небудь (діти з інвалідністю; діти-сироти та діти, позбавлені батьківського піклування; ВІЛ-позитивні діти; юні матері; алкозалежні та наркозалежні; молодь, яка вийшла з місць позбавлення волі; діти, які перебувають на довготривалому лікуванні та невиліковно хворі діти). Волонтер може проводити соціально-педагогічну діяльність з цими дітьми, з сім'єю в системі шкільної освіти, в мікрорайоні, в притулках, в інтернатних закладах, у виправних закладах, організувати дозвілля таких дітей.

Важливою у соціально-педагогічній діяльності із надання допомоги дитині, яка опинилася в складній життєвій ситуації, є реалізація соціальних проєктів. Прикладом може бути соціальний проєкт «Кенгуруш», до реалізації якого залучаються волонтери-люди різних професій, що проводять освітні заходи (майстер-класи, курси, тренінги чи лекції) для дітей віком 11-17 років, які проживають у малозабезпечених родинах чи дитячих будинках в селах України. Реалізація такого проєкту у форматі денного табору «Мені вдалося!» для дітей-сиріт і дітей, які опинилися у складних життєвих обставинах, здійснювалась благодійним фондом «Клуб Добродіїв» (м. Київ) за участі волонтерів у серпні 2021 року. Метою даного заходу була допомога учасникам повірити у себе, розкрити їх потенціал і впевнити, що все в житті у них вдасться. Громадська організація «Українська сімейна фундація» за підтримки Вінницької міської ради задіявала волонтерів до педагогічного волонтерства у п'ятиденному таборі «International Culture Camp», який проводився у липні 2021 року у м. Вінниці.

Проект «Іду до школи», що реалізується Львівським міським центром соціальних служб (м. Львів) у серпні цього року, передбачає проведення волонтерами занять з письма, математики та англійської мови з дітьми віком 6-7 років, для яких батьки з певних причин не можуть забезпечити належну підготовку до школи.

З 2017 року в Україні законодавчо впроваджено наставництво як форму участі у вихованні дитини, позбавленої батьківського піклування. У Положенні про наставництво, затвердженому Постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 року №465, закріплено механізм організації здійснення та ведення наставництва над дитиною, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей [1].

Наставництво здійснюється в індивідуальній формі однією повнолітньою дієздатною особою над однією дитиною. Це добровільна безоплатна діяльність наставника з надання індивідуальної підтримки та допомоги, насамперед у підготовці до самостійного життя, дитині, яка проживає у закладі для дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, іншому закладі для дітей. Майбутній наставник повинен пройти курс підготовки з питань соціальної адаптації дітей та їх підготовки до самостійного життя, отримати висновок про те, що може проводити діяльність з організації наставництва, про що укладається відповідний договір про наставництво. Добір кандидатів у наставники проводять районні, міські, районні у містах Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді, а також сприяють в установленні (формуванні) наставницьких стосунків [1; 4].

Волонтерська діяльність, яка включає проведення соціально-педагогічної діяльності із вихованцям інтернатних закладів, може реалізовуватись за допомогою позааудиторних форм і методів роботи (відео- та аудіопрезентації, вистави-презентації, театральні постановки, ігротеки тощо) [9].

5. Духовно-просвітницький напрям. Найпродуктивніше завдання педагогічного волонтерства вирішуються в межах дитячо-молодіжних суспільних об'єднань. Так, у вересні 2020 року у с. Лисовичі Стрийського району Львівщини громадською організацією «Молодіжне об'єднання «Активуйся» за підтримки облдержадміністрації було реалізовано молодіжний проєкт «Духовно-просвітницький табір з нагоди 155-ліття від дня народження Митрополита Андрея Шептицького для молоді та молоді з особливими потребами». Його метою стало виховання у молоді любові та гордості за власну державу, патріотизму, усвідомлення громадянського обов'язку, формування активної громадянської позиції.

Благодійний фонд «Очі Миру» (м. Івано-Франківськ) є платформою для розвитку особистості, творчості, тіла і ментального здоров'я дітей та молоді віком від 5 до 27 років, які опинились в складних життєвих обставинах. Зараз

волонтери цього фонду здійснюють психосоціальну підтримку дітей, які постраждали від війни, зокрема і волонтерство в дитячих таборах.

Висновки:

1. Педагогічне волонтерство – це різновид волонтерської діяльності, педагогічна волонтерська діяльність, що націлена на досягнення педагогічних цілей та має виключно ціннісно-гуманістичний характер. Головна ознака цього різновиду волонтерства – педагогічна спрямованість.

2. Визначено, що педагогічне волонтерство є професійною трудовою діяльністю волонтерів-фахівців (педагогів, соціальних працівників) і непрофесійною трудовою діяльністю волонтерів-студентів, які навчаються за відповідною спеціальністю (спеціалізацією) чи волонтерів, які пробують себе у якості педагога.

3. Основними напрямками педагогічного волонтерства є наставництво, соціальне репетиторство, освітнє волонтерство, соціально-розвиваюча діяльність із дітьми, які опинились у важкій життєвій ситуації, духовно-просвітницький напрям. Педагогічне волонтерство може реалізовуватись у офлайн та/чи онлайн формах.

Перспективами подальших наукових досліджень є вивчення різновидів волонтерської діяльності.

Література:

1. Деякі питання здійснення наставництва над дитиною : Постанова Кабінету Міністрів України від 04 липня 2017 року №465. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2017-%D0%BF#Text> (дата звернення 22 липня 2022 року).

2. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року №1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 22 липня 2022 року).

3. Про волонтерську діяльність : Закон України від 19 квітня 2011 р. № 3236-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> (дата звернення 22 липня 2022 року).

4. Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування : Закон України від 13 січня 2005 року № 2342-IV. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> (дата звернення 22 липня 2022 року).

5. Азьмук Н. А. Волонтерська діяльність як траєкторія реалізації трудового потенціалу в Україні. *Ефективна економіка*. 2019. № 8. DOI : <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.31>.

6. Бойченко М. А. Менторство як форма підтримки обдарованих і талановитих у країнах ЄС та США. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2014. № 7 (41). С. 3-9.

7. Бондаренко З. П. Соціально-педагогічне волонтерство як бренд сучасної студентської молоді. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і Психологія»*. 2019. № 2 (18). С. 130-136. DOI : <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2019-2-18-16>.

8. Бундак О. А., Попов А. А., Туз Ю. О. Тьютор і тьюторінг в сучасній освіті і Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2021. Т. 64. С. 12-15. DOI : <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.1>.

9. Вініченко А. А., Торшина Л. О. Особливості підготовки студентської молоді до волонтерської діяльності, спрямованої на допомогу вихованцям інтернатних закладів.

Науковий вісник УМО. Серія «Психологія». 2019. Вип. 6. http://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/vydannya/visnyk_umo/pedagogika/4_2019/%D0%A2%D0%BE%D1%80%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%B5%D0%B4.pdf.

10. Волонтерство в Україні : Національна волонтерська платформа. URL : https://platforma.volunteer.country/events?keywords=&filtered_categories%5B%5D=5 (дата звернення 26 липня 2022 року).

11. Гнатюк І. М. Роль та завдання тьютора у взаємодії з дитиною з особливими освітніми потребами. Педагогіка партнерства як основа розвитку суб'єктів освітньої діяльності в умовах НУШ : мат-ли наук.-практ. конфер. (27.03.2019). URL : <https://conf.zipro.net.ua/?P=85> (дата звернення 22 липня 2022 року).

12. Говоруха Н. О. Волонтерство як платформа соціальних перетворень. *Педагогічний процес: теорія і практика (серія: Педагогіка)*. 2019. № 3-4 (66-67). С. 24-30. DOI : <https://doi.org/10.28925/2078-1687.2019.3-4.2430>.

13. Говоруха Н. О. Соціально-педагогічні умови розвитку волонтерського руху в Україні (кінець ХХ – початок ХХІ ст.): автореф. дис. ... докт. філософії: спец. 011 «Освітні, пед. науки». Київ, 2021. 17 с.

14. Говоруха Н. О. Типи волонтерської діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2018. Вип. 8. С. 24-27.

15. Курліщук І. І., Швирка В. М. Педагогічні умови розвитку соціальної компетентності майбутніх фахівців засобом волонтерської діяльності. *Débats scientifiques et orientations prospectives du développement scientifique* : мат-ли I Міжнар. наук.-практич. конф. (м. Париж, 5 лютого 2021 р.). Вінниця-Париж : Європейська наукова платформа, La Fedeltà, 2021. С. 84-87. DOI : [10.36074/logos-05.02.2021.v5.27](https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v5.27)

16. Логінов А. Ю. Система менторства в умовах опорного закладу освіти територіальної громади та диверсифікації післядипломної освіти. *Innovative projects and programs on psychology, pedagogy and education* : мат-ли міжнар. наук. конфер. (December 10–11, 2021). Riga, the Republic of Latvia. С. 113-116. DOI : <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-173-2-30>.

17. Лях Т. Л. Соціально-педагогічна діяльність студентських волонтерських груп : дис-ція ... канд. пед. наук: спец-сть 13.00.05 «Соц. педагогіка». Луганськ, 2009. 160 с.

18. Морозова М. Е. Наставництво як процес формування особистості молодого спеціаліста. *Науковий вісник УМО. Серія: Економіка та управління*. 2016. Вип. 1. URL : http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvumo_2016_1_10.

19. Осипова Т. Ю. Варіативність педагогічного наставництва в сучасному освітньому просторі. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 16. Творча особистість учителя: проблеми теорії і практики*. 2016. Вип. 28. С. 47-53. DOI : http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_28_13.

20. Подгайко М. К. Менторство як елемент реалізації концепції дуальної форми здобуття освіти в Україні та протидії проблемі безробіття молоді. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Філософія, культурологія, соціологія*. 2020. Вип. 19. С. 129-133. DOI : <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2020-10-19-133-139>

21. Ткачук Т. С. Система волонтерської діяльності майбутніх педагогів умовах вищого начального закладу. *Modern problems and ways of their solution in science, transport, production and education* : мат-ли міжнар. наук. конфер. (18-27 December 2012). URL : <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/december-2012>.

22. Ткачук Т. С. Ціннісно-гуманістичний потенціал волонтерства. *Наука і освіта*. 2011. № 2. С. 52-55.

23. Фурдуй С., Замашкіна О. Потенційні можливості волонтерської діяльності в інклюзивному соціокультурному середовищі. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2020. Вип. 1(3). Ч. 2. С. 135-143.

24. Щудло С. А., Длугош П. Репетиторство в Україні та Польщі: навіщо потрібні додаткові знання. *Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства*. 2013. Вип. 19. С. 427-431.

References:

1. Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy Deiaki pytannia zdiisnennia nastavnytstva nad dytynoiu: pryiniata 04 lypnia 2017 roku № 465. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine Some issues of mentoring a child from July 4, 2017 № 465]. (2022, July 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2017-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].

2. Zakon Ukrainy Pro vyshchu osvitu: pryiniaty 1 lypnia 2014 roku № 1556-VII. [Law of Ukraine On Higher Education from July 1, 2014 № 1556-VII]. (2022, July 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> [in Ukrainian].

3. Zakon Ukrainy Pro volontersku diialnist: pryiniaty 19 kvitnia 2011 roku № 3236-VI [Law of Ukraine On Volunteering from April 19, 2011 № 3236-VI]. (2022, July 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3236-17#Text> [in Ukrainian].

4. Zakon Ukrainy Pro zabezpechennia orhanizatsiino-pravovykh umov sotsialnoho zakhystu ditei-syrit ta ditei, pozbavlenykh batkivskoho pikluvannia: pryiniaty 13 sichnia 2005 roku № 2342-IV. [Law of Ukraine On ensuring organizational and legal conditions for social protection of orphans and children deprived of parental care from January 13, 2005 № 2342-IV]. (2022, July 22). Retrieved from: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2342-15#Text> [in Ukrainian].

5. Azmuk, N. A. (2019). Volonterska diialnist yak traiektoriia realizatsii trudovoho potentsialu v Ukraini [Volunteer activity as a trajectory of realization of labor potential in Ukraine]. *Efektivna ekonomika – Efficient economy*, 8. doi: <https://doi.org/10.32702/2307-2105-2019.8.31> [in Ukrainian].

6. Boichenko, M. A. (2014). Mentorstvo yak forma pidtrymky obdarovanykh i talanovytykh u krainakh YeS ta SShA [Mentoring as a form of support for the gifted and talented in EU and US countries]. *Pedahohichni nauky: teoriia, istoriia, innovatsiini tekhnolohi – Pedagogical sciences: theory, history, innovative technologies*, 7 (41), 3-9 [in Ukrainian].

7. Bondarenko, Z. P. (2019). Sotsialno-pedahohichne volonterstvo yak brend suchasnoi studentskoi molodi [Social and pedagogical volunteering as a brand of modern student youth]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Seriiia «Pedahohika i Psykholohiia». – Bulletin of Alfred Nobel University. «Pedagogy and Psychology» series*, 2 (18), 130-136. doi: <https://doi.org/10.32342/2522-4115-2019-2-18-16> [in Ukrainian].

8. Bundak, O. A., & Popov, A. A., & Tuz, Yu. O. (2021). Tiutor i tiutorinh v suchasni osviti i Ukraini [Tutor and tutoring in modern education and Ukraine]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu. Seriiia: Pravo. – Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: Law*, 64, 12-15. doi: <https://doi.org/10.24144/2307-3322.2021.64.1> [in Ukrainian].

9. Vinichenko, A.A., & Torshyna, L.O. (2019). Osoblyvosti pidhotovky studentskoi molodi do volonterskoi diialnosti, spriamovanoi na dopomohu vykhovantsiam internatnykh zakladiv [Peculiarities of preparing student youth for volunteer activities aimed at helping residents of residential institutions]. *Naukovyi visnyk UMO. Seriiia «Psykhohohiia» – Scientific Bulletin of UMO. «Psychology» series*, 6. Retrieved from: http://umo.edu.ua/images/content/institutes/imp/vydannya/visnyk_umo/pedagogika/4_2019/%D0%A2%D0%BE%D1%80%D1%88%D0%B8%D0%BD%D0%B0_%D0%BF%D0%B5%D0%B4.pdf. [in Ukrainian].

10. Volonterstvo v Ukraini : Natsionalna volonterska platforma [Volunteering in Ukraine: National volunteering platform]. Retrieved from: https://platforma.volunteer.country/events?keywords&filtered_categories%5B%5D=5 [in Ukrainian].
11. Hnatiuk, I. M. (2019). Rol ta zavdannia tiutora u vzaiemodii z dytynoiu z osoblyvymy osvitnimy potrebamy [The role and tasks of a tutor in interaction with a child with special educational needs]. Proceedings from Scientific and Practical conference `19: *Pedahohika partnerstva yak osnova rozvytku subiektiv osvitnoi diialnosti v umovakh NUSh – Pedagogy of partnership as a basis for the development of subjects of educational activity in the conditions of NUS*. Retrieved from: <https://conf.zippo.net.ua/?R=85> [in Ukrainian].
12. Hovorukha, N. O. (2019). Volonterstvo yak platforma sotsialnykh peretvoren [Volunteering as a platform for social transformations]. *Pedahohichnyi protses: teoriia i praktyka (seriia: Pedahohika) – Pedagogical process: theory and practice (series: Pedagogy)*, 3-4. doi: <https://doi.org/10.28925/2078-1687.2019.3-4.2430> [in Ukrainian].
13. Hovorukha, N. O. (2021). Sotsialno-pedahohichni umovy rozvytku volonterskoho rukhu v Ukraini (kinets KhKh – pochatok KhKhI st.) [Social and pedagogical conditions of the development of the volunteer movement in Ukraine (end of the 20th - beginning of the 21st century)]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Kyiv [in Ukrainian].
14. Hovorukha, N. O. (2018). Typy volonterskoi diialnosti [Types of volunteer activity]. *Innovatsiina pedahohika – Innovative pedagogy*, 8, 24-27 [in Ukrainian].
15. Kurlishchuk, I. I., & Shvyrka, V. M. (2021). Pedahohichni umovy rozvytku sotsialnoi kompetentnosti maibutnykh fakhivtsiv zasobom volonterskoi diialnosti [Pedagogical conditions for the development of social competence of future specialists as a means of volunteering]. Proceedings from DSOPDS `21: *I Mizhnarodna naukovo-praktychna konferentsiia «Débats Scientifiques et Orientations Prospectives du Développement Scientifique» – The First International scientific and practical conference «Scientific Debates and Prospective Orientations of Scientific Development»*. (pp. 84-87). Vinnytsia-Paris: European Scientific Platform, La Fedeltà. doi : [10.36074/logos-05.02.2021.v5.27](https://doi.org/10.36074/logos-05.02.2021.v5.27) [in Ukrainian].
16. Lohinov, A. Yu. (2021). Systema mentorstva v umovakh opornoho zakladu osvity terytorialnoi hromady ta dyversyfikatsii pislidyplomnoi osvity [Mentoring system in the conditions of a support institution of territorial community education and diversification of postgraduate education]. Proceedings from IPPPPE `21: *Mizhnarodna naukova konferentsiia «Innovative Projects and Programs on Psychology, Pedagogy and Education» – International scientific conference «Innovative Projects and Programs on Psychology, Pedagogy and Education»*. (pp. 113-116). Riga, the Republic of Latvia. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-173-2-30> [in Ukrainian].
17. Liakh, T. L. (2009). Sotsialno-pedahohichna diialnist studentskykh volonterskykh hrup [Social and pedagogical activity of student volunteer groups of student volunteer groups]. *Extended abstract of candidate's thesis*. Luhansk [in Ukrainian].
18. Morozova, M. E. (2016). Nastavnytstvo yak protses formuvannia osobystosti molodoho spetsialista [Mentoring as a process of personality formation of a young specialist]. *Naukovyi visnyk UMO. Seriia: Ekonomika ta upravlinnia. – Scientific Bulletin of UMO. Series: Economics and management*, 1. Retrieved from: http://nbuv.gov.ua/UJRN/nvumo_2016_1_10 [in Ukrainian].
19. Osypova, T. Yu. (2016). Variatyvnist pedahohichnoho nastavnytstva v suchasnomu osvitnomu prostori [Variability of pedagogical mentoring in the modern educational space]. *Naukovyi chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 16. Tvorchia osobystist uchytelia: problemy teorii i praktyky. – Scientific journal of the M.P. Drahomanov NPU. Series 16. Creative personality of the teacher: problems of theory and practice*, 28, 47-53. doi: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_016_2016_28_13 [in Ukrainian].

20. Podhaiko, M. K. (2020). Mentorstvo yak element realizatsii kontseptsii dualnoi formy zdobuttia osvity v Ukrainy ta protydii problemi bezrobittia molodi [Mentorship as an element of implementing the concept of a dual form of education in Ukraine and countering the problem of youth unemployment]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu. Seriya: Filosofiia, kulturolohiia, sotsiolohiia – Bulletin of the Mariupol State University. Series: Philosophy, cultural studies, sociology*, 19, 129-133. doi: <https://doi.org/10.34079/2226-2830-2020-10-19-133-139> [in Ukrainian].

21. Tkachuk, T. S. (2012). Systema volonterskoi diialnosti maibutnikh pedahohiv umovakh vyshchoho nachalnoho zakladu [The system of volunteer activities of future teachers under the conditions of a higher elementary school]. *Proceedings from MPWSSTPE `12: Mizhnarodna naukova konferentsiia «Modern Problems and Ways of their Solution in Science, Transport, Production and Education» – International Scientific Conference «Modern Problems and Ways of their Solution in Science, Transport, Production and Education»*. Retrieved from: <http://www.sworld.com.ua/index.php/ru/conference/the-content-of-conferences/archives-of-individual-conferences/december-2012> [in Ukrainian].

22. Tkachuk, T. S. (2011). Tsinnisno-humanistychnyi potentsial volonterstva [Value-humanistic potential of volunteering]. *Nauka i osvita – Science and education*, 2, 52-55 [in Ukrainian].

23. Furdui, S., & Zamashkina, O. (2020). Potentsiini mozhlyvosti volonterskoi diialnosti v inkliuzyvnomu sotsiokulturnomu seredovyshchi [Potential opportunities of volunteering in an inclusive sociocultural environment]. *Psyholoho-pedahohichni problemy suchasnoi shkoly – Psychological and pedagogical problems of the modern school*, 1(3), 2, 135-143 [in Ukrainian].

24. Shchudlo, S. A., & Dluhosh, P. (2013). Repetytorstvo v Ukraini ta Polshchi: navishcho potrebnii dodatkovii znannia [Tutoring in Ukraine and Poland: why additional knowledge is needed]. *Metodolohiia, teoriia ta praktyka sotsiologichnogo analizu suchasnoho suspilstva – Methodology, theory and practice of sociological analysis of modern society*, 19, 427-431 [in Ukrainian].